

קושט דברי אמת

תגובה לכתב פלסטר שנתפרסם ע"י הבורת "הישכם אוהבים"

ב"ה, הן ידוע ומפורסם שקיימת כת של אנשים ששמו להם למטרה לאסור את כלל הפאות הנכריות, ומתמקדים בעיקר בנושא תקרובת ע"ז, ופרסמו כמה חוברות המכילות דברים שטחיים ומסולפים, כנודע למי שלמד את הדברים בעיון ומכיר את המציאות היטב [והיותר נפוצה היא החוברת "הישכם אוהבים" המכילה כמה וכמה זיופים], ובראש הכותבים עומד משה אפרים אינדיק שנתפס כמה וכמה פעמים בשטחיות ברמאות ובזיוף, ומשתמש בכשרונותיו כדי להלחם ולבזות תלמידי חכמים גאונים ופוסקים אדירים אשר כל בית ישראל נשען עליהם, והוא מתווכח עמם כשווה בין שווים, תוך ביזויים וסילוף דבריהם, ואף סילף הקלטות, ולא חש להא דכל מילתא דעבידא לאיגלווי לא משקרי בה אינשי.

לאחרונה פירסמה אותה הכת תמליל של שיחה של אברך אחד מכת האוסרים עם הגאון האדיר בעל ויען דוד שליט"א, דומ"ץ דקהל יטב לב וראב"ד לעניני ממונות באנטוורפן - שכתב י"ד תשובות מקיפות על נושא תקרובת ע"ז בשערות הודו ומסקנתו ברורה שאין בזה חשש איסור תקרובת, ואותו אברך בא בערמומיות לשאול את הגאון שליט"א ללא הכנה מתוך מטרה לתופסו באיזו שגיאה, והקליט אותו ללא רשותו, ופירסם את תמליל השיחה ואת השגות כת האוסרים על הגאון - בלי לתת לגאון הזדמנות לבאר את דבריו ולהשיב על הטענות. מתוכן השאלות וסגנון ניכר שנאמרו בעזות רק כדי לקנטר את אותו גאון בישראל שליט"א.

למרות שכת האוסרים ניסו להכפיש את דברי הגאון שליט"א בהפצת מסמך זה - ניכר שהדברים מסוגלים לעשות רושם רק על מי שלא מצוי בנבכי הנושא, הן בהיבט המציאותי והן בהיבט ההלכתי, ועל כן הבאנו את דבריהם והשבנו עליהם לגלות קושט דברי אמת, ולהוכיח לעין כל את צדקות דברי הגאון שליט"א, שכל דבריו אמתיים וישרים, ועולתה לא נמצא בו [ודע דכפי הנראה חתכו מהקלטה מדברי הגאון כרצונם, כאשר כבר הם מוחזקים בזה, ועכ"פ אין שום וודאות כלל שזהו באמת המשא ומתן עם הגאון שליט"א, ובפרט שהתמליל שפירסמו אינו מדוקדק גם לפי ההקלטה שאותה כת הפיצה].

מאחר ואותו משה אפרים אינדיק מתמיד בהנהגתו לזייף ולהשמיץ ולזלזל ברבנים ומומחים שמסקנתם שאין איסור תקרובת ע"ז בשערות המובאות ממקדשי הודו, וממשיך לעשות כן אף לאחר שהתרו בו לחדול מהתנהגות זו - על כן הוחלט לפרסם את שמו.

וז"ל התמליל עם ההשגות שעליו, כפי שהובא על ידי המשיג מכת האוסרים, ובהערות הובאו דברי המשיג המבזה, עם תגובתנו לכל הערותיהם למען האמת והצדק, ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל:

ז"ל הפשקוויל של חבורת 'הישכם אוהבים':

מכיון שהתברר שיש חובה למחות בכל דבר, כדי שלא יגידו מדשתקי רבנן שמע מינה דניחא להו¹, ראינו חובה להביא תוכן שיחה שהיה בין תלמיד חכם אחד בא"י עם הרב בעל הראש דוד. ניתן לקבל הקלטה של השיחה.

נעתיק הדברים, עם ביאורים והערות למטה

שאלה. לכם יש 'תשובה' על השייטל שאתם מתירים את זה?

ת. כן.

ש. למה מותר?

ת. הם טעו.

ש. מה היתה הטעות של הרב אלישיב ושל כל הרבנים? מה הם טעו? הרב הם הורו לבער סכומי עתק, מה היתה הטעות שלהם?

ת. הם טעו במציאות! אלו שאוסרים משקרים.

ש. מה? הרב אלישיב?!

ת. לא, אלו שהביאו אליו את העדות. הם מוכרים סינטטי, ולכן הם רצו שיאסרו את זה². הם לקחו וידיאו שמתפללים, וידיאו שחותכים את השיער,

---

❖ ¹ [הערת עורכי התגובה] כמה גאווה ועזות מצח! האם כאשר יש מחלוקת הלכתית, כמו בנדון דידן, שרוב הפוסקים סבורים שאין תקרובת ע"ז בפאות, וחלקם סבורים שיש תקרובת ע"ז בפאות (ובעיקר משום שהטעו אותם בהבנת המציאות), יש "חיוב הלכתי" למחות באותם הפוסקים שסבורים אחרת מהכותב הנבער?

והיכן נכנס בגדר "חובת מחאה" ולזול בת"ח מגדולי הפוסקים בימינו, הוצאת לשון הרע, מכה רעהו בסתר, ועוד ועוד עבירות כהנה וכהנה?

זאת מלבד הגיחוך שבדבר, שיושבים חבורת ליצינים ריקים מתוכן, שלא קרו ולא שנו, קוראים לעצמן "רבנן", ו"מוחים" על דברי גדולי הפוסקים שהתירו את הפאות וקבעו שאין בזה משום תקרובת ע"ז, בטענה שהרי "מדשתקי רבנן יאמרו דניחא להו"... כמה גאווה ועזות מצח!

² [השגות המשיג מכת האוסרים] שקר וכזב, כמובן.

ועשו וידיאו כאילו שבשעה שהם גוזזים את השיער הם מתפללים³ זהו שקר

❖ [תגובה להשגת המשיג] המצויים בנבכי נושא זה יודעים שחברו כאן כמה אינטרסים שונים כדי לאסור את הפאות: ישנם הדוחפים לאסור את הפאות משער טבעי כדי שיוכלו לשווק את הפאות הסינתטיות שהם מוכרים [ותיכף אחרי שדיין אחד דרש באיסור הפאות כבר צצו כמה פרסומות אודות פאות סינתטיות למכירה], וכן יש שרוצים למכור פאות בהכשר ושיהיה להם הזכות בלעדיות על ההכשר, והם מעוררים במערכה זו למוען החשבון האישי שלהם, וכמובן ישנם אלו שקידשו מלחמה נגד כל הפאות באשר הן, כגון חבורת 'הישכם אוהבים' העומדים מאחרי אתר האינטרנט 'עבודה זרה.נט' ו'ופי יהודי' - והמשותף לכולם הוא הרצון העז לאסור את הפאות משערות הודו. אבל כל זה לא מונע מהמשיג הזה להאשים את הגאון ב"שקר וכזב, כמובן", כאילו זה מובן ממיילא שהגאון שליט"א משקר במילתא דעבידא לגלויי.

³ לא ברור מהמשך דבריו על מה וזי הוא מתייחס, כי בעוד ששואלים אותו על הרב אלישיב הוא עונה על אלו שסילפו סרטון, וכידוע הרב אלישיב פסק לאיסור על פי מה ששמע משלוחו הרב דונר, ולא ע"פ איזה סרטון שהובאו לפניו.

עכ"פ לעצם הטענה שזייפו וידיאו, אינו יודע על מה מדובר כלל, וידוע לי על סרטון שכן רואים בבירור שאומרים את זה בשעת הגילוח, ועי' להלן.

❖ אכן כוונת הרב לסרטון שנתפרסם ע"י חבורת "הישכם משקרים", אשר רואים איש אחד בבנין הגילוח שצועק את המאנטרה שנוהגים ההודים לומר בכל הזדמנות 'גובי...', אבל כאשר בודקים במקור הסרטון הזה באינטרנט מתגלה שהאיש הזה יש לו כעשרים סרטונים המראים אותו צועק את המאנטרה, במלון שלו, בבית המרחץ, ובעוד כמה מקומות ומצבים [וגם בשעת התגלחת רק משפחתו שרים את המאנטרה ולא הוא בעצמו, וכ"ש שלא המגלח].

והמציאות היא שאמירת המנטרה הזו אינה מיוחדת ל"עבודה", ובדאי לא לתגלחת, שהרי בדרך כלל לא שומעים אותם אומרים את זה בשעת התגלחת, כפי שמעיד ר' גרשון וועסט נ"י ששהה בבנין התגלחת זמן מרובה. ועכ"פ מי שרוצה להוכיח מסרטון זה של אותו הצועק שאומרים את המאנטרה בשעת הגילוח, הוא פשוט מסלף בזדון את המציאות.

ועיין בדו"ח של אמיר דרומי מכתב ידו המובא ב"הישכם אוהבים" (עמוד קעב) שכתב בתו"ד: הספרים גוזרים את השער ללא הרף ללא כל תפילה מיוחדת ע"כ. ובהמשך דבריו כתב שוב ששאל את אחד מהפקידים האם נאמרות תפילות מיוחדות בשעת הגילוח, והתשובה היתה - לא.

וזאת למודעי שב'הישכם אוהבים' הושמטו כמה קטעים מהדו"ח של אמיר דרומי הנ"ל [שלא התאימו ל"מטרה הקדושה"], והנה קטע אחד שהושמט שנוגע לנדו"ד: החדר נורא, ספרים רובצים על הרצפה, אנשים רובצים לפניהם, גברים, נשים, וילדים. ישבתי על ספסל באמצע והסתכלתי, לא נאמרו כל תפילות, עד כמה שיכולתי לשפוט, הילדים צרחו בפחד,

מוחלט⁴, זה זיוף!

ש. אבל מצד ההלכה, לא צריך להתפלל בשביל לעשות תקרובת!?

ת. זו לא תקרובת בכלל!

ש. למה?

ת. הם טעו

ש. מה היתה הטעות של הרב אלישיב, לא מעניין אותי מה "הם" אומרים, אני יודע הרב אלישיב!?

ת. מה הרב אלישיב יודע? מה שהם אמרו לו! הוא שלח את הרב דונר, הרב דונר הלך לשם, והוא אמר שיש שם עבודה זרה⁵, וזה לא נכון.

ש. אבל למה זה לא תקרובת?

הנשים צחקקו, הגברים היו שלווים.

⁴ מעניין שהתפילה בשעת הגילוח לדעתו הוא שקר מוחלט, בעוד שבראש דוד (סי' ט) הוא כתב בזה"ל: "אמנם בשעת התגלחת בערך ארבעים אחוז מהמתגלחים מזכירים שם העבודה זרה, ועוד בערך ארבעים אחוז מהמתגלחים חושבים שם האליל בלבם". וצע"ג!!!

❖ כונת הראש דוד מפורשת להדיא בתשובותיו לעין כל רואה כמה וכמה פעמים, שהספרים אינם מזכירים שם ע"ז - שזה העיקר והיסוד לדעת הראש דוד שכל זמן שאין עבודה מצד המגלח אין כאן נדנדוד חשש תקרובת. אמנם באמת המציאות שלא רק המגלחים אינם מזכירים שם ע"ז בעת התגלחת, אלא גם המתגלחים אינם עושים זאת, וכפי הנראה בשעתו שמע הראש דוד מפי עד טועה שהם מזכירים את שם האליל, אבל המציאות אינה כן, כפי שהבאנו בין מעדות ר' גרשון וועסט ובין מאמיר דרומי בדו"ח שלו, והוא מילתא דעבידא לגלויי, ועכ"פ כיום שהאמת ברורה, בודאי צע"ג על המשיג הזה שמעלים עין מאמיתת מציאות הדברים, ומסתמך על אותו סרטון דלעיל, ומוציא לעז על גאון מפורסם כאילו הוא חשוד לשקר ח"ו במילתא דעבידא לגלויי.

⁵ לא ברור הטענה שלו, וייתכן שכוונתו לומר שהרב דונר העיד שיש פסל לפניהם בשעת הגילוח. וזה שקר וכזב, הרב דונר לא העיד פרט זה כלל.

❖ כאשר מאזינים להקלטה בדקדוק נשמע שהגאון שליט"א אומר "הרב דונר אמר שיש שם עבודה זרה", כלומר שהתגלחת היא עבודה זרה [פועל], והשואל חשב שכוונתו לעבודה זרה [שם דבר], ושואל "זה לא עבודה זרה שמה?" והגאון מבהיר את דבריו ומשיב "אין שם תקרובת", וכוונתו שאין כאן איסור תקרובת ע"ז מאחר ואין עבודה בעצם החיתוך - היפך ממה שהרב דונר העיד שיש שם עבודת תקרובת, דבר שכבר נדחה מכל וכל ע"י כל הבקיאים בדבר. והם תימללו בשקר כאילו הגאון אומר שאין שם עבודה זרה [או פסלים], וזה זיוף.

ת. כי הם לא מקריבים את השיער.

ש. אבל הם אומרים שהם מקריבים⁶

ת. לא!

ש. אבל יש שם שלט שהם מקריבים⁷

ת. לא! שקר! הם מורידים את השיער לפני שהם הולכים לשם להכניע עצמם לע"ז.

ש. אבל אם עושים את זה במסגרת של פולחן - זה תקרובת!?

ת. זה לא פולחן!

ש. למה לא? אם הם עושים את זה לפני פסל, יש שם פסלים....

ת. אין שם!⁸ שקר וכזב!

⁶ מרווח בפיהם שהשער הוא אופערינו"ג וסעקריפויס.

❖ אכן, אבל המשיג מעלים את מזה שכל הכומרים בלי יוצא מן הכלל מסבירים היטב שאין הכוונה למושג של 'קרבן' במובנו המקובל אצל היהודים, אלא להקרבה עצמית של הסרת היופי לכבוד האליל, סעל"פ סאקריפיי"ס, ואינה אלא פעולה בגוף האדם להכנעה, ואין לאליל שום ענין בשערות הנגזזות [מלבד כנדבה בעלמא כעין נדבה כספית - שאין בזה יכולת לאסור את השערות].

⁷ יש שלט שכתב מקום של מסירת השער לאליל כו', ואמנם יש לדחוק הכוונה בזה, אבל יש עוד שלטים בעוד מקומות יותר מפורטים, למשל בשלט זה יש אזהרה רק לגלח במקום הנכון, ואם מגלחים במקום הלא נכון, השער לא יהיה נכלל באופערינו"ג לאליל.

❖ לא שמענו על שלטים הללו בטירופאטי וטירומאלא, אבל שמענו על שלט כזה בעיר טירטאני הסמוכה למאדראס [שעובדים לאליל אחרת לגמרי מטירופאטי], והוא מפני האינטרס הכספי של מנהלי הטעמפל שרוצים שיתגלחו דוקא במקום הטעמפל כדי שהשיער ילקח משם למכירה וירוויחו על זה עוד אלפי אלפים. אבל בכל אופן כוונתם ב"אופערינו"ג היא רק לנדבה כספית בעלמא לבית הע"ז [תוך כדי השפלה והכנעה].

⁸ בראש דוד כתב שיש מהם שמתגלחים בבתי מלון, ומסביר: "בחדר התגלחת (במלון) יש תמונה של הע"ז על הקיר (תמונות ע"ז נחשבות להם כעין פסלים, ויש להם תמונות כאלו בכל מקומות מושבותיהם, ובמקומות מלאכה, ובכיסם, ולפעמים אף מקטירים לפניהם, אך אין שום קשר בין ההקטרה לשעת הגילוח)".

❖ הרי כותב הגאון במפורש דאף שלפעמים מתייחסים לתמונות כאופן של פסלים, אבל "אין שום קשר לשעת הגילוח", והיינו שאין כוונתם להתגלח כחלק מעבודת התמונות [וגם מדגיש שתמונות אלו נמצאו בכל מקומות מושבותיהם, ללא שום קשר דוקא לגילוח או לשאר עבודות

ש. אם היה שם פסלים זה היה תקרובת?

ת. אולי, יכול להיות⁹, אבל זה לא הענין, הם רוצים להכניע את עצמם, ואסור להם לגזור את השיער במקום הע"ז, אסור להכניס את השיער לע"ז¹¹.

ש. הם לא מכניסים את זה לבית תפלות שם, איפה שהפסלים?

האליל], כך שאין בזה שום ענין של מעשה "לפני האליל" שיש להחזיק לכוונת עבודה.

וכך מעיד ר' גרשון וועסט נ"י, שבניגוד למה שהם נוהגים כבוד בכל הפסלים אשר נמצאים בהר טירומאלא, הרי בתמונות הללו שנמצאות באולם התגלחת אין נוהגים בהן שום כבוד, ואין מתייחסים אליהן בכלל, לא משתחוים כשעוברים לידן, וכל כיו"ב. וכן מעיד אמיר דרומי בדו"ח שלו המובא ב"הישכם אוהבים" (שם): האנשים לאחר ששערם גולח אינם קדים או מתפללים לפני דמויות אלו.

⁹ עי' לעיל בהערה שבראש דוד כתוב שתמונות הע"ז יש להם דין פסלים.

❖ כנ"ל, המערער פשוט מזייף את דבריו של הגאון, שלא נמצא כזה בדבריו כלל.

יש הרבה תמונות של חדר הגילוח, ונביא כאן א' מהם:

❖ והלא ידוע ומפורסם שיש שם תמונות נוי של האליל, והלא אין מקום בהודו שיהיה פנוי מתמונות הללו, אבל הנידון כאן הוא רק האם יש שם "פסלים" ממש שהם משתחוים להם כמו בשאר ע"ז וכמו שהם עושים לפני כל פסל ופסל של ע"ז - כדי שנוכל לומר שיש כאן קפיידא לעשות הגילוח דוקא "לפני האליל", ועל זה קאמר הגאון שאין שם פסלים כלל שמשתחוים להם ונוהגין בהם כבוד.

¹⁰ ונעתיק דברי גרשון וועסט, שלוחו: הקומה השלישית היא קומה בפני עצמה שאינה פתוחה לקומות שלמטה, ושם יש תמונה גדולה של האליל תלויה על הכותל באמצע, ונראית לרוב המתגלחים [תמונה זו נראית להם יותר מהמתגלחים בקומה הראשונה, כיון שבקומה הראשונה תמונת הע"ז היא בתוך ההיכל, ולכן אותם שיושבים לצדדי ההיכל אצל כותל המזרחית אינם רואים את התמונה, משא"כ בקומה שלישית שהתמונה תלויה על הכותל, היא נראית היטב לרוב המתגלחים שפניהם אל הכותל]. גם כשהייתי בבנין תגלחת אחר בטירומאלא [לא בנין הגדול] ראיתי תמונה גדולה תלויה על הכותל".

❖ כנ"ל, לא חידש לנו המערער כלום, והכל כתוב בראש דוד, אבל לא זה הנידון שהגאון דן פה.

¹¹ בראש דוד כתב: "חלק גדול מהמתגלחים (5 או 10 אחוז בערך) לוקחים איתם כמה שערות משיער ראשם שנתגלח, ונותנין בכלי ה"הונדי" המונח שם".

❖ אבל זה לא אומר שמוותר לעשות כן לפי דתם, ואדרבה, הכומרים כולם מצהירים שאסור לעשות כן, מכיון שהשיער הוא ממותרות הגוף, וטמא, וכל העוונות קשורים בשערות, ואינו ראוי להכניס את השיער לאליל, אלא מתנצלים שאי אפשר להם לבדוק כל אחד ואחד כדי שלא יכניס שערות לאליל. וגם כוונת המביאים הרי איננה לכוונת הקרבת השערות כלל וכלל, אלא להראות לאליל שאכן גילחו את ראשם לכבודו - כמו שאמרו הכומרים לר' גרשון נ"י.

ת. לא לא! אם מישהו רוצה להכניס את זה, הוא מקבל עונש חמור, זה ממש עונש להכניס את זה שם¹².

¹² נעתיק דברי גרשון וועסט, שאמנם העיד שאין דעתם נוחה מאלו שמביאים השער בפנים, אבל אפילו אזהרה לא שמענו, עונש מניין??

"שוב שאלתי, אם אחד רוצה דוקא להביא אל הטעמפל, האם יכול להביא, והשיב: Somebody brings, because has faith in front of Balaji only, where to put the offering, and since, some people bring into the temple משום שמאמין שרק לפני באלאדזשי, במקום ששמים אופערינג, ומשום שיש אנשים שמכניסים בטמפל]. שאלתי האם רשאים לעשות כן, והשיב" No, nobody can check all these things" [לא, אי אפשר לבדוק את כל הדברים] אמרתי לו, כי נמצא מדבריו שיש אנשים שעושים כן אבל אין זה נכון, והסכים, "It's not good" [זה לא טוב].

❖ המשיג הזה מעלים עין ממה שכתוב מפורש בספרי דתם (Narada Purana 18.14) בזה"ל:

Those who do not act as per the scriptures are thrown into the hells for thousand crores of Kalpas. Those who throw excretion from their bodies or leave parts like hair, tooth, bone, nails etc. in the temple commit sins equal to killing an unborn baby

ובתרגום ללה"ק: מי שלא יציית למה שכתוב ב'כתבי הקדש' יהיה נזרק לגיהנום לזמן בלתי מוגבל. מי שישליך הפרשות גופו, או שיניח חלקים מגופו, כגון שערות, שינים, עצמות, וצפרניים וכדומה, בתוך הטעמפל, יהיה עון זה מקביל להריגת עובר במעי אמו... ע"כ.

וכן יש עוד המון מקורות בספרי דתם אודות גודל טומאת השערות, וז"ל א' מספריהם (Vishnu Purana 13:3):

Let him keep remote from hair, bones, thorns, filth, remnants of offerings, ashes, chaff, and earth

תרגום: תנו לו להתרחק משיער, עצמות, קוצים, טינוף, שרידי מנחות, אפר, מוץ ואדמה.

ושם 16:3:

Let him not give food that is fetid, or vitiated by hairs or insects, or mixed with acid gruel, or stale

תרגום: שלא יתן אוכל מבאיש, או שמושחת מחמת שערות או חרקים, או שמעורב בגרגיר חומצה, או שמעופש.

וע"ע בס' נצח ישראל (שי"ל בשיקאגו שנת תרנ"ז ע"י בעל 'הפסגה' שחקר על הרבה דתות, עמ' 64) וז"ל: ואין מספר לכל הדברים המטמאים את ההודו וכו', כן אם נגע בעצם מת אדם, בהמה וחייה, או בשערות אדם חיה ובהמה, ובצפרניהם - הוא טמא וכו', עיי"ש.

ש. אז הפולחן שהם עושים זה ממש לא מקום של פסלים - הרב אומר?

ת. לא לא!!

ש. הם אומרים שכל ההר זה מקום של פולחן כי אסור ללכת בהר עם נעלים.

ת. זהו שקר מוחלט! הם הולכים שם גם עם נעלים!¹³

ור' גרשון וועסט נ"י מעיד אשר הכומר הראשי אמר לו שזה פשע להכניס שערות לטעמפל, ובלשונו "it's a crime".

ומה שחלק מהאנשים כן מביאים שערות בודדות להונדי שלפני הטעמפל, הרי אינו לכוננת הקרבה כלל וכלל, אלא להראות להאליל שאכן גילחו את ראשם לכבודו [ובאמת ההונדי הוא אינו בתוך הטעמפל ממש, אלא מבחוץ סמוך לפתח הכניסה].

ועוד יש לציין אשר השערות הבודדות הללו שמיעוטן שמים בתוך ההונדי - אינן נמכרות, כך שאפילו לו יהא שיש בשערות אלו איסור תקרובת - אינן מגיעות לשוק השיער כלל וכלל.

¹³ נעתיק כאן דברי הראש דוד: "אחר שהשליח שאל אנשים אין מספר, כולם פה אחד אמרו שבית זה אינו בית ע"ז, כי בבית עבודה זרה יש פסל או פסילים, ועובדים או מתפללים שם, ומביאים לו דברי מאכל, ומקטירים שם קטורת וכו', משא"כ בבנין התגלחת אין עובדים שם עבודות לאליל [חוץ מחדד קטן כנ"ל], ומכל מקום נחשב להם כמקום קדוש. ומטעם זה הולכים יחף שם, ויש שהולכים כך בכל הסביבה מחמת "קדושת" הסביבה". כמו כן נעתיק דברי גרשון וועסט: בכל זאת, כנראה שיש להם איזה הרגש של טומאה גם כלפי בנין התגלחת, שכן כל האנשים מסירים את מנעליהם קודם כניסתם אל הבנין, והולכים שם יחף, ובשני הפעמים שבאתי אל הבנין [עם מלווים אחרים] אמרו לי המלווים שלי שאני צריך לחלוץ מנעלי טרם כניסתי אל הבנין".

❖ ערבוב דברים יש כאן, כאשר מאזינים להקלטה שומעין שדברי ה"שואל" הם באמת דברי הגאון: שהם [האוסרים] אומרים שאסור ללכת בנעלים "בכל ההר", ועל זה צועק הרב שכל זה שוא ושקר, וכך היא המציאות הברורה שהולכים שם בנעלים, ואדרבה מכלל עדותו של ר' גרשון וועסט נ"י נשמע שרק בבנין הגילוח אמרו לו שצריך להסיר הנעלים, אבל בכל ההר יכולים לילך בנעלים [אלא דבראש דוד מזגיש שהגם שבעצם הבנין אין הולכים בנעלים, אין זה קובע שנחשב בית ע"ז - שהרי יש מהם אשר מקפידים ללכת יחפים בכל ההר מחמת 'קדושת' הסביבה].

עוד יש להוסיף מה שמעיד ר' גרשון וועסט נ"י, שהוא ראה גם בבנין התגלחת אנשים הולכים בסנדלים, והוסיף שבבית הע"ז ההליכה בסנדלים אסורה בדיוק כמו בנעלים [וזה מלבד מה שכולם פה אחד אומרים שאין בית התגלחת נחשב להם לטעמפל].

[ומלבד זאת העיד ר' גרשון נ"י שבאמת הליכת יחף איננה שום הוכחה על קדושת המקום (כאשר

ש. אבל בהר שם אין דברים אחרים של פולחן?!

ת. לא! ¹⁴ יש בית ע"ז, ושמה אסור להכניס שיער, והם ג"כ אומרים שהם יקבלו עונש מן השמים ¹⁵ ג"כ. ויש מקום לגילוח שהם נכנסים שם וחותרים את השיער, ואח"כ לוקחים את זה, ואח"כ נכנסים שם, ושם יכולים להכניס שמן ודברים כאלו.

ש. זה כמו חתן שמסתפר לפני חתונה? כלומר בלי קשר לפולחן?

ת. הם יכולים לגזוז את השיער בעוד מקומות, יש הרבה מקומות לזה.

ש. מישהו יכול לגזוז את השיער בבית שלו ולהביא?

ת. כן! ¹⁶

חשב העד שהעתיק שם בראש דוד), כי בן המנהג בהודו שמסירים הנעלים לפני כניסה למשרדים או חנויות וכדו' מפני הטינוף שעליהן].

¹⁴ ממש לא נכון. הם מקריבים קוקונאט"ס על גבי מזבח ממש, הכל רק בשטח ההר ולא לפני עיקר בית העבודה זרה. נביא תמונה שרואים שהקרבת הקוקוס הוא מחוץ לטמפל:

❖ כל זה הוא ושקר וגלוי לכל המבקר שמה. המציאות היא שהם מקריבים הקוקוס ממש כנגד בית הע"ז, ובמכוון בדוקא כנגד שער הפתח של הפסל הגדול, ובשעת הקרבת הקוקוס על המזבחות מסתכלים כלפי הטעמפל ומתפללים, דמכיון שמחמת צפיפות המקום בבית הע"ז לא מתאפשר להם לעשות את זה בתוכו ממש, ע"כ הם מקפידים שיהיה עכ"פ ממש בסמוך ונראה לבית הע"ז הגדול [משא"כ גילוח השערות שהוא מחוץ לבית הע"ז "בדוקא", מפני שלאמונתם אין להניח את השערות הטמאות סמוך אצל האליל - וכי יעלה על הדעת להגדירו כבפני האליל?!].

¹⁵ שקר, כנ"ל.

❖ וכבר נתברר לעיל מי הוא המסלף השטחי אשר לא טרח כלל לבדוק בספרי דתם היסודיים שכתבו כך במפורש.

¹⁶ דווקא דבריו נכונים, שיש ראיון עם כומר בכיר שמה, שהעיד שאכן אפשר לגלח השער שלא בטמפל, רק יש תנאי! לעשות הגילוח לפני פסל, ולשמור קצת מהשערות מבגד צהוב, וכשיאפשר לו, אז תכניס את זה בהונדי בטמפל...

❖ אין שום תנאי כזה [וכבר ידוע שלא ניתן לסמוך על התמלילים של כת האוסרים מחמת זיפיהם], ואדרבה, המציאות היא שבשאר מקומות הם מתגלחים שלא בפני פסלים או תמונות, כאשר מעיד הגר"י בעלסקי זצ"ל (שלחן הלוי סי' כ"ח) שדיבר עם העובדים, ובדקנו שכן הוא המציאות בעיר פיטסבורג, שנמצא שם בית ע"ז גדולה של דת ההינדו, והם שולחים את העובדים להתגלח אצל הספר הנוצרי שבשכונות, ואין שם שום פסל או תמונה.

ש. אז למה הוא מביא?

ת. הוא לא מביא! להביא זה משהו אחר. כי מי שמביא את השיער זה בגלל שהיכן שגוזזים את השיער שם מוכרים את זה. אבל זה לא שייך לפולחן בכלל!¹⁷

ש. אז אצלם הרעיון הוא לבוא בלי שיער, לבוא עם קרחת.

ת. להראות שהכניעו עצמם, וזה תקרובת!?

ש. למה לא? אם זה במסגרת של פולחן, אז למה לא?

ת. זה לא פולחן!¹⁸

ש. לא כתוב בהלכה שהולכים אחר טעם הענין.

ת. זה לא פולחן!

ש. אם הם היו שואלים אותם למה אתם עושים את זה, והם היו עונים "אנחנו רוצים להקריב את השיער לאליל", זה היה תקרובת?

¹⁷ אם זה לא שייך לפולחן, למה שומרים את זה בבגד צהוב, כדי להכניסו להונדי???

❖ כדי שהטעמפל יוכל להרוויח אלפי אלפים על חשבון העובדים האומללים הללו.

¹⁸ הוא אמר שזה להכניע עצמם, ואם זה להכניע עצמם צ"ע למה זה לא פולחן, אם עיקר עבודה לע"ז שכתב בתורה הוא השתחואה שהיא עבודה של הכנעה.

❖ הלא הוא מבואר היטב בדברי הגאון, שכתב שזה דומה למי שבא להשתחוות לע"ז וקשה עליו הכריעה, וחבירו מסייעו וכופף קומתו - שזה פשוט שאין חבירו חייב מיתה. עוד מוסיף הגאון לבאר היטב באריכות בראש דוד דאף לגבי המתגלחים אין שום ענין בעצם החיתוך, ואף אחד מהעובדים לא מקפיד לעשות החיתוך, ואפי' ע"י מכונת תספורת הי' די להם [כמו שאמר להלן], שבאמת אין חשיבות הענין עצם מעשה החיתוך, אלא רק התוצאה שנסארים מגולחים - שמראים בכך את מסירותם לאליל, ונמצא שאינו דומה לשחיטה שעבודתה היא בעצם מעשה השחיטה, ולא ניתן לעשותה על ידי קוף.

וכבר פסק הגרי"ש אלישיב ז"ל (קוב"ת ח"א סי' ע"ז) שאם הכוונה היא לשם הכנעה אז אין זו שום עבודה כלפי הספרים, ונמצא ברור שאין שום עבודה בעצם מעשה החיתוך [וכמ"ש בראש דוד]. וכ"כ בשו"ת להורות נתן (חלק י"ד יו"ד סי' מ"ז) שאם מעשה הגילוח איננו אלא היכי תימצי להיות מגולחים - איננה דומה לשחיטה שהמצוה היא בעצם הזביחה, עיי"ש [וכמ"ש בראש דוד]. ונמצא שאותו משיג חולק בזה על מה דפשיטא להו להני פוסקים מובהקים בתכלית הפשטות.

[ועצם היסוד שהניח המשיג שכל מעשה להכנעה נחשב "עבודה" אינו נכון כלל, וכמ"ש"כ בחי' הגרי"פ (סה"מ לרס"ג ל"ת קי"ח), והמשנת חכמים (סי' ל"ה יבין שמועה אות א'), וכמבואר יוצא מדברי הגרי"ש"א בקוב"ת הנ"ל (וכמ"ש בראש דוד), ואכמ"ל].

ת. לא, אין דבר כזה, הם לא מקריבים ואסור להקריב¹⁹.

ש. אבל אם היו עושים דבר כזה, זה היה אסור? האם זה כמו שחיתת פנים?

ת. אם זה היה כמו שחיתה, זה היה צריך להיות שהחיתוך הוא לשם ע"ז²⁰.

ש. אז אם הוא היה אומר שאני עושה את זה לשם האליל שלי, זה היה תקרובת?

¹⁹ לא ברור מה כוונתו. שאסור להקריב? עוד חוק חדש שהוא המציא להם! הלא כוונת הרב השואל הוא שאילולי כוונתם להקריב. וכי לדעתו יש להם חוק על מה מותר ומה אסור לכוון???

❖ הכוונה פשוטה שאם אסור להקריב שערות טמאות [שכן הוא החוק אצלם על פי ספרי דתם, כמו שנתברר לעיל, ואינו חוק חדש שהמציא הגאון] אז בודאי אין כוונתם לעשות אחרת מהחוק. והיינו דמלבד דלעולם אין לחשוש לכוונות חדשות של איזה יחידים, אבל עכ"פ ז"פ שאין מכוונים להקריב דבר שע"פ חוק דתם אסור להם להקריב, ופשוט.

²⁰ צע"ג שדווקא בשחיתה מפורש שמספיק אם החיתוך הוא מעשה עבודה לכבודה של הע"ז כמבואר בטור סי' ד', ומה בחיתוך כאן חסר בכוונה? הלא הוא כבר אמר שמכוונים להכניע עצמם.

❖ החילוק פשוט, ומבואר היטב בדברי הגאון בארוכה, דכמו בבצירת ענבים, בעינן עובדה בעצם בצירה כמ"ש הראשונים, ולא סגי דבוצר לאיזה צורך ע"ז, כך בשערות כל שאין ההדגש לעובדה בעצם החיתוך אלא רק הכוונה שישארו מנוולים - הרי שוב אינו דומה לשחיתה, שעובדה בעצם השחיתה וכנ"ל. וזה אפי' מצד המתגלחים, וכ"ש לגבי הספרים שאין להם שום התחלת כוונת עבודת חיתוך.

וזאת מלבד מה שהגאון מזכיר בתוך דבריו כמה וכמה פעמים שבשחיתה יש כוונת תקרובת לייחד הדבר לע"ז, ודלא כדברי המשיג הזה כאילו זה דבר פשוט שדי במעשה שחיתה לכבודה, דפשוט שזה ודאי נגד סוגיא דעלמא כמפורש בדברי הראשונים והאחרונים. ועכ"פ ברור מאד דלכו"ע בעינן דהעבודה היא בחפץ כדי שתחשב תקרובת. ואדרבה שחיתה אב לכולם, דפשוט דבשחיתה שמצינו בכל מקום, הרי יש כוונת עבודה בעצם הבהמה - ודלא כמ"ש המערער שכל שיש עבודה בחיתוך נאסרת מדין תקרובת. ולמה הדבר דומה, לקצירת עשבים לפני ע"ז שאפילו אם עבודתה בכך פשוט לכל בר דעת שלא נחשב תקרובת - וכמו שביאר היטב בראש דוד. ונמצא שאף אם יש כאן פולחן אין כאן תקרובת, כי מעשה בגוף האדם לשם הכנעה איננה פעולה של תקרובת בגוף השיער.

ת. השאלה איך הוא עושה את הע"ז, ע"י חיתוך? אז כן. אבל פה זה לא כך, נגיד שיש מכונה שעומדים על יד המכונה והשיער נופל, אז גם פה זה כך, אין להם ענין בחיתוך. הם יכולים לחתוך אבל זה לא עבודה²¹.

ש. אבל עדיין לא הבנתי במה הרב אלישיב טעה?

ת. במה שהרב דונר לא ידע דברים²². אני כתבתי על זה 14 תשובות.

ש. כן, ראיתי את זה, ב"ראש דוד", שם הרב כתב שמותר לעבודה ע"ז לשם שמים...

ת. מה? אני כתבתי את זה? זה שקר!

ש. אולי מישהו הכניס את זה שם, שם כתוב שאהרון עבד ע"ז לשם שמים, וכן דוד רצה לעבוד ע"ז כפשוטו²³.

²¹ כל כמה שאין להם עוד דרך לעשות את זה כיום הזה, והדרך היחיד שעובדים לע"ז הוא ע"י החיתוך, מה חסר?

❖ המשיג לא הבין מה שרוצה הגאון להמחיש שאין להם ענין במעשה החיתוך, והספרים עושים מעשה קוף בעלמא, והא ראי' דודאי לא יקפידו אם התגלחת תעשה מאליה, וכמפורש באר היטב בראש דוד, ובזה מובן שאין נפק"מ אם זה הדרך היחיד למעשה לעשות את זה או לא.

²² בינתיים שום עובדה שהזכיר החיד"ו כשקרים, אינם דברי הרב דונר.

❖ עצם הדבר שהרב דונר הציג את המציאות כאילו יש כאן ענין הדומה לשחיטת קרבן, הוא עיוות המציאות. שבאמת אין מכוונין להקרבת השערות הטמאות להם ואשר אסור להקריבן לפי דתם וכמו שאמר הגאון, ואינו אלא להכנעת המתגלחים כמו שאמר הגאון, וממילא אין כאן לא פולחן [עכ"פ ודאי לא מצד המגלחים] כמו שאמר הגאון, וכ"ש לא תקרובת כמו שאמר הגאון. והלא ע"ז אמר לו הגאון שכתב י"ד תשובות ע"ז, כי אם הי' המחוצף הזה מטריח עצמו לעיין בדברי הראש דוד, הי' רואה איך שמעתיק דברי הרב דונר ומשיב עליהם בטוטו"ד [ושם מבואר שאפילו אם היו גוזזין ע"מ להקריבן אח"כ לא נאסרו - כמבואר בגמ' וראשונים].

²³ זה לשונו, בהקדמה לראש דוד: בגמרא סנהדרין אמר רב יהודה אמר רב בקש דוד לעבוד עבודת כוכבים שנאמר ויהי דוד בא עד הראש וגו', ואין ראש אלא עכו"ם שנאמר הוא צלמא ראשיה די דהב טב, והנה לקראתו חושי הארכי וגו', אמר לו לדוד יאמרו מלך שכמותך יעבוד עבודת כוכבים, א"ל מלך שכמותי יהרגנו בנו, מוטב יעבוד וכו', ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא וכו'.

ועיין במהרש"א (שם ד"ה לעבוד) שפירש, שרצה דוד המע"ה לברוח לחו"ל, דהוי כעובד עכו"ם, עיי"ש, וברי"ף פירש שרצה להשתחוות לעכו"ם, ועיקר השתחויה בקרב לבו היתה לשמים, ולכן לא בחר בעבירה אחרת שיש בה מעשה עיי"ש, וכן בעץ יוסף פירש לעבוד

ת. אה, כן, זה משהו אחר, זה גמ'.

ש. אבל המפרשים שם מסבירים משהו אחר, שזה היה רק למראית העין, אבל ח"ו שלא רצה לעבוד ע"ז, והרב כתב שם שזה ע"ז כפשוטו.

ת. שמה הוא עשה בשביל קידוש ה', כדי שלא יאמרו שבנו הרגנו.

ש. אבל למה צריך לעבוד ע"ז בשביל שיהיה קידוש ה'?

ת. ככה כתוב בגמ'!

ש. המפרשים שזה רק במראית עין שרצה שיחשדו אותו, וזה לא כפשוטו!

ת. אני לא חידשתי בזה כלום.

וכו', 'לא בלב שלם אלא לפנים, לקדש שם שמים' עיו"ש כו' [א.ה. היינו דכוונתו היתה שיאמרו דהגיעו כזאת עם בנו בגלל שמשתחוה הוא לעכו"ם, ועל זאת השיבו חושי הארכי דכל הנושא יפת תואר יש לו בן סורר ומורה, והיינו דאינו חילול ה' במה שהגיעו כזאת עם בנו כו']. ואענה חלקי בזה, דלפי פשוטו רצה דוד המלך למסור נפשו עבור קדושת שמו ולעשות עבירה לשמה, הגם דע"ז היא מג' חמורות. עכ"ל. והנה במה שכתב גבי דוד המע"ה "דלפי פשוטו רצה דוד המלך למסור נפשו עבור קדושת שמו ולעשות עבירה לשמה", מדחלק בזה על המהרש"א, הרו"ף, והעץ יוסף דלא כיוון דוד אלא לעשות לפנים, ש"מ דס"ל דרצון דוד היה לעבוד עכו"ם ממש בכונת הלב גמורה ולא רק למראית העין - ורח"ל מהאי דעתא, ומה הכריחו לבאר כן בשונה מהראשונים ובשונה מפשט הגמ'.

❖ המשיג החצוף תולה בוקי סריקי בדברי הגאון שליט"א, והרי הגאון לא כתב מעולם שדוד המלך רצה לעבוד עכו"ם בכונת הלב גמורה, וכי מי פתי יסור הנה לכתוב דברי שטות והבל כאלו [וגם אין לזה שום סיבה כלל דמי יודע מה שבלב חבירו, ואיך זו עבירה "לשמה" למען קידוש ה' שכתב הגאון?!], וכוננת הגאון פשוטה דאף לפי"ד המהרש"א הרי אכתי קשה דהא השתחואה לע"ז אסורה אף כאשר כוננתו לשמים [כמבואר בארוכה במנחת חינוך עפ"י דברי הראשונים, והובא בראש דוד באחת מתשובותיו בארוכה], וא"כ מה הועיל המהרש"א בתירוצו שכוננת דוד היתה לשמים, וע"ז מתרץ הגאון דהיתה עבירה לשמה, ודבריו בהירים ופשוטים, ויסכר פי דוברי שקר.

וגם לשון השואל ששאל בערמומיות [שלא מן הענין כלל, אלא רק לקנטרו בדברים, ועל הכלל כולו יצא שלא בא כאן לברר ולהבין דעת הגאון אלא רק לנסות לתפוס אותו בלשונו], "הרב כתב שמוותר לעבוד ע"ז לשם שמים", היא שפלות ועזות,, שהרי הגאון לא כתב מעולם שמוותר לסתם בנ"א לעשות כן, אבל הביא מקורות שאנשים גדולים ששייך לגבם המושג של עבירה לשמה - שזה אף בג' חמורות, וכדהביא מגמ' נזיר כג: בעובדא דיעל, ובפתח עינים להחיד"א (בגמ' שם) דגם אהרן עשה את העגל מטעם עבירה לשמה, ולא חידש הגאון כלום מדילי'.

ש. למעשה הרב אומר שאין בזה שום חשש, שום בית מיחוש, כל מי שמחמיר בזה אינו אלא טועה? ומה עם מהנה לע"ז?

ת. זה לא מגיע אליהם.

ש. אבל הם קונים בזה פסלים וקונים בזה דברים לע"ז.

ת. אבל מה הבעיה?

ש. הרב וואזנר כותב שזה אסור כי כולם מודים שזה מפרנס ע"ז??!!

ת. הוא כותב שיש בזה רק פגם של ע"ז²⁴.

ש. הוא כותב שיש בזה גם וגם??!! והם אומרים שזה הולך לבית תיפלות שלהם??!!

ת. גם זה שקר²⁵.

ש. אז מאיפה הבית תפלות מתפרנס? למה שהם לא יתפרנסו מזה? יש להם טונות של שיער!

ת. זה לא הולך לבית ע"ז, הבנין קיים, זה רק בשביל ההוצאות שלהם.

ש. אז הבית תיפלות לא מקבל מזה כלום?

ת. הבית קיים כמה מאות שנים שם²⁶.

²⁴ נעתיק לשונו של הרב וואזנר זצ"ל במכתב מכת"י: ע"כ אין ספק דאיכא משום פגם ע"ז וטומאתה, והכל מודים דהכסף שהם מקבלים על זה שמוכרים השערות, מיועד להחזיק כל השטח הגדול והכומרים, ואיכא גם משום מהנה לע"ז."

❖ עי' להלן שע"פ דינא דשו"ע כל שלא קונה מהכומרים בעצמם קיי"ל דמותר, וע"כ כוונת השבט הלוי דס"ל דמ"מ אכתי שייך בזה חומרא דפגם ע"ז [וצ"ע המקור לכך].

²⁵ כל יום בטמפלים מכריזים לפני האליל עצמו כמה הרוויחו מכל ההכנסות...

❖ אבל בכל אופן אין מכריזים כלל מה עושין מזה. ובראש דוד כתוב בשם השליח שחקר הדבר שהמעות משמשות לכמה וכמה קופות של נצרכים מלבד מעצם החזקת המקום.

²⁶ יש איסור להנות לבית עבודה זרה, גם כשלא יבנו בית מזה, אלא אפילו אם רק הגלחים נהנים מזה דעת הרבה ראשונים לאיסור עי' יו"ד קמ"ג ו', ואם קונים דברים בשביל האליל עצמו, למשל דברים של נוי ותקרובת וכדומה, כנידון דיין, לכו"ע אסור, הגם שהבנין כבר קיים כמפורש בשו"ע סו"ס קמ"ט.

❖ המשיג הזה החליט שהמציאות בנדו"ד הוא שקונים [בוודאות] דברים לאליל עצמו מכל המעות הללו. אבל בראש דוד מבואר להיפך וז"ל (סי' ה' אות ב'): עוד יש לצדד ממ"ש בית הלל (בס"ק ט"ו בהגה), דכל שאין ידוע שהמעות ילכו לע"ז עצמה ויש לומר שילכו לעניים -

ש. אז אם הבית תפלות היה מקבל, זה היה בעיה?

ת. אם היה, אני לא יודע. אבל למעשה אין מה לפרנס! הבית עומד²⁷!

ש. צריך להחזיק את המקום צריך לצבוע...

ת. זה מותר, יש עבודה רק לנקות, ובשביל זה מותר לתת כסף²⁸, הרב ואזנר אמר שזה פגם... ומאיסותא, ואני כתבתי באריכות שזה רק לגבוה ואין בזה שום בית מיחוש, וגם אין בזה מיאוס.

שרי, ונראה דמקורו מהתוס' (ע"ז דף י"ג ע"א ד"ה ק"ו), והוא הדין בנדון דידן שחלק מהמעוות הולך עבור עניים ובתי חולים וכו', כמבואר בתשובה, עכ"ל.

אבל כ"ז לרווחא דמילתא דבגוף הנידון כבר נתבאר בטוטו"ד בראש דוד שם וז"ל: ובענין החזקת הע"ז, הנה מפורש ברמ"א (יו"ד סו"ס קמ"ג) דמותר להעלות שכר לבני המדינה שמעלין שכר לע"ז, והטעם לפי שאין נותנין לכומרים בעצמם, עיי"ש לשון הטור, ושמע מינה דכל שאינו מחזיק ידי הע"ז עצמה ליכא איסורא, וכל שכן בנדון דידן שעד שיגיעו המעות לכומרים יעברו דרך כמה ידים וסוחרים, ועיין עוד במקור מים חיים (הנדפס על גליון שו"ע, סעיף ג' שם) [והגר"ש וואזנר צוק"ל לאו מדינא קאמר, דודאי לא נעלם ממנו דין מפורש בשו"ע, אלא כיון דסו"ס הכומרים והע"ז מרויחין בזה, לא הי' ניחא לי' להקל. וזה כמ"ש בראש דוד דהגר"ש הודה לו דמותר מדינא - כאשר נשא ונתן עמו בארוכה].

ולהלן שם (סימן ט' אות ז') כתב וז"ל: נקטינן (רמ"א סימן קמ"ג סעיף ג') כדעת ר"ת, דמותר לקנות ולהנות מעבדו"ם בטובה, אע"פ שהטובה היוצאת ממנו היא לכומרים (כל זמן שאין המרחץ וכו' לפני ע"ז), אך אפילו אם השכר הולך לצרכי ע"ז ממש, דזה אסור לכולי עלמא (שם, ובבית הלל שם דכל שאין ידוע שהמעות ילכו לע"ז עצמה ויש לומר שילכו לעניים - שרי, והוא הדין בנדון דידן שמחלקים לצרכי עניים ובתי חולים), ואפילו כשלא היה מגיע רווח זה להם אם לא על ידי ישראל, דבזה אסור, כמו שכתב הש"ך (שם סק"ז) - מכל מקום כל שלא קנה מהכומרים בעצמם, אין בו איסור של מהנה לע"ז כלל, כמבואר בטור וברמ"א (שם סעיף ה'), עכ"ל.

וזה מה שאומר הגאון שליט"א, דמכיון שלא מוכרח שהמעות הולכות עבור האליל עצמו [וזה מלבד מה שאין נותנים המעות לע"ז עצמה] - הרי זה מותר לכתחילה. והמשיג הזה לא ירד לכוונת הגאון שליט"א.

²⁷ יש לציון שבנו בהמשך השנים עוד בנינים, כמובן.

לא מעלה ולא מוריד, וכנ"ל. ועיקר כוונת הגאון שאין המעות מיוחדות לקרן הבנין. אבל כבר נתבאר דבלא"ה ליכא חשש מהנה כלל, כמפורש בטור ורמ"א.

²⁸ כאן הוא אומר שמותר להנות לבית עבודה זרה אם הם מחזיקים את צורכם בזה.

הנחת המשיג דלצבוע ולנקות חשיב צורכי ע"ז. אבל פשוט דהצובע בית ע"ז אינו עובר על לאו דולא תעבדם [משא"כ רוחץ את הע"ז עצמה, כמ"ש הרמב"ם]. ובכל אופן, כל עוד שאינו קונה מהכומרים בעצמם קיי"ל דמותר, וכנ"ל.